

WŁADYSŁAW LATEK (1916-1991)

twórca szkoły turbogeneratorów

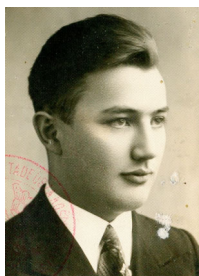
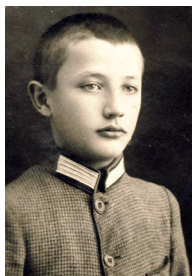
Inżynier elektryk, naukowiec, dydaktyk i społecznik. Profesor Politechniki Warszawskiej w dziedzinie maszyn elektrycznych, a zwłaszcza turbogeneratorów. Zasłużony dla rozwoju polskiego przemysłu elektrotechnicznego, energetyki, szkolnictwa wyższego i nauki. Działacz Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Prezes Oddziału Warszawskiego SEP (1966-1968).

Urodzony 28 lutego 1916 r. w Skromowicach pow. Lubartów jako syn Grzegorza i Weroniki z d. Lipka. Ukończył Państwowe Gimnazjum Męskie im. Tadeusza Kościuszki w Łukowie (1934) i rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej (PW). Jesienią roku 1939, do ukończenia studiów brakowało mu egzaminu dyplomowego, który złożył dopiero po wojnie (IX 1945).

Podczas studiów działał w Stronnictwie Ludowym oraz w Akademickim Kole Młodzieży "Wici". Pełnił funkcję kierownika świetlicy przy Instytucie Oświaty i Kultury im. Stanisława Staszica. Prowadził bibliotekę i czytelnię dla studentów. Organizował odczyty i wieczory dyskusyjne, współredagował numery "Młodej Myśli Ludowej".

Po wybuchu II wojny światowej, powrócił do rodzinnej wsi Skromowice koło Kocka i był świadkiem ostatniej bitwy kampanii wrześniowej stoczonej przez Wojsko Polskie z Niemcami w dniach od 2 do 6 października 1939 r. Bitwa rozegrała się pomiędzy oddziałami polskiej Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. Kleeberga, a niemieckimi oddziałami XIV Korpusu Zmotoryzowanego gen. von Wietersheima. Zadecydowała ona o przystąpieniu 24-letniego Władysława Latka do ruchu oporu.

Władysław Latek na przestrzeni lat; od lewej: uczeń, maturzysta, prezes OW SEP, Dziekan

W początkowym okresie okupacji niemieckiej W. Latek oraz inżynierowie Edward Kobosko (1906-84) i Kazimierz Kolbiński, założyli Przedsiębiorstwo Elektryczne, które w okupowanej Warszawie wygrało przetarg na zelektryfikowanie gmachów Politechniki Warszawskiej. W przetargu tym startowała również firma Siemens. Jak pisze Andrzej Kobosko [4]:

"Instalacja elektryczna, która istniała w okresie międzywojennym na Politechnice dostosowana była do różnych napięć i Niemcy zarządzili jej unifikację z zamiarem, że wykona to firma niemiecka, dlatego duże zaskoczenie okupanta wywołał wybór małej firmy warszawskiej. Firma E.

Kobosko w okresie okupacji utrzymywała się z elektryfikacji wsi łowickich, a w podziemnej Warszawie rozwiązywała problemy sterowania pociskami, przerzutem ludzi itp."

W roku 1941 Wł. Latek przystąpił do walki w Batalionach Chłopskich (BCh) na terenie Obwodu Lubartów, pod pseudonimem "Młot" (od 15 V 1941 do 22 VII 1944). Doszedł do stanowiska zastępcy komendanta BCh na okręg lubartowski, uczestniczył w scalaniu BCh z Armią Krajową (AK), a od roku 1943 był delegatem rządu londyńskiego na powiat lubartowski. Działal w PSL Stanisława Mikołajczyka, aż do likwidacji tego Stronnictwa w roku 1947.

Po zakończeniu wojny, złożył egzamin dyplomowy na PW i jako inżynier elektryk, rozpoczął pracę zawodową w LUBZEL (Lubelskim Międzykomunalnym Związku Elektryfikacyjnym), na stanowisku kierownika warsztatu remontowego maszyn elektrycznych i transformatorów oraz stacji prób. W latach 1946-47 pracował w firmie ELEKTROBOT projektując i budując maszyny indukcyjne, a w latach 1949-50 — w Przedsiębiorstwie Robót Elektrycznych projektując i nadzorując montaż dużych układów napędowych.

Pracę naukowo-dydaktyczną w Katedrze Maszyn Elektrycznych Wydziału Elektrycznego PW rozpoczął na stanowisku starszego asystenta dnia 1 kwietnia 1948 r. i przeszedł wszystkie szczeble kariery naukowej.

Stopień naukowy doktora nauk technicznych uzyskał na Wydziale Elektrycznym PW (1951), za pracę pt. *„Określenie wielkości charakterystycznych synchronizowanego silnika indukcyjnego na podstawie danych biegu jałowego i danych znamionowych”*, której promotorem był profesor Bolesław Dubicki (1906-1990). Od tego momentu Jego kariera naukowa nabrała tempa: został mianowany docentem etatowym (1955), a następnie — profesorem nadzwyczajnym (1961) i zwyczajnym (1971).

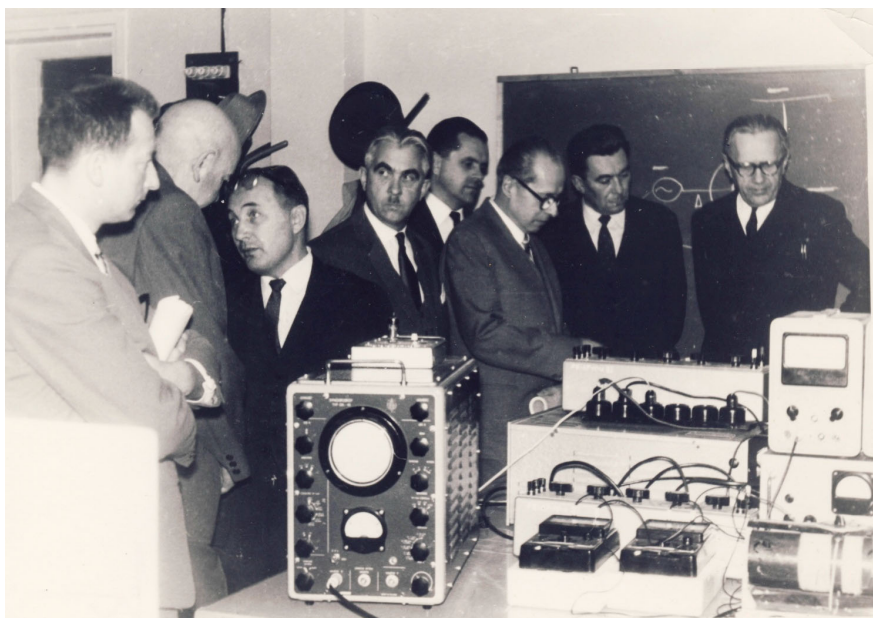
Dziekan Latek i doc. Tadeusz Kaczorek

Od roku 1956, przez 3 kadencje był prodziekanem Wydziału Elektrycznego PW, a w roku akademickim 1970/71 — dziekanem. W roku 1962 został kierownikiem Zakładu Maszyn Elektrycznych Dużych Mocy w Katedrze Maszyn Elektrycznych, a po likwidacji katedr w strukturze PW (1970), był kierownikiem Zakładu Maszyn Elektrycznych w Instytucie Maszyn Elektrycznych. Przez 8 lat był dyrektorem Instytutu Maszyn Elektrycznych PW (1976-84). Równolegle pracował w Instytucie Elektrotechniki i w Instytucie Energetyki oraz w Przedsiębiorstwie Robót Elektrycznych, a następnie w Elektromontażu.

Pracę naukową na Politechnice Warszawskiej łączył z potrzebami przemysłu i energetyki, wiązał teorię z praktyką.

Uroczyste posiedzenie Rady Wydziału Elektrycznego w Małej Auli PW (1961);
od lewej: W. Latek, Z. Ciok, NN, S. Lebson, W. Szumilin, S. Bernas, T. Kahl

Wizyta w KPEiA WE PW (1965); od lewej: Jerzy Bąk, Włodzimierz Szumilin, W. Latek,
Zdzisław Grunwald, Ryszard Matusiak, T. Szwartz, Tadeusz Oleszyński, Józef Żydanowicz

Inicjował prace, wykonywał i opisywał badania. Wraz ze swymi współpracownikami prace naukowe przedstawił na konferencjach krajowych i zagranicznych oraz publikował w czasopismach naukowych — między innymi na konferencjach IEEE w Kanadzie i CIGRE w Paryżu oraz w Archiwum Elektrotechniki.

Profesor Władysław Latek był twórcą ośrodka badawczego, zajmującego się zjawiskami w prądnicach i silnikach dużej mocy, a **zwłaszcza w turbogeneratorach**. Napisał kilka książek naukowych i technicznych, a między innymi: *Zarys Maszyn Elektrycznych*, *Teoria Maszyn Elektrycznych*, *Badanie Maszyn Elektrycznych w Przemśle*, *Turbogeneratory* — cenione przez studentów i specjalistów tych specjalności.

Wizyta w zakładach remontowych dużych maszyn elektrycznych

Był nauczycielem i wychowawcą wielu pokoleń inżynierów i pracowników nauki, autorem wielu cenionych prac naukowych i podręczników akademickich. Wykładał przedmioty: *Maszyny elektryczne*, *Turbogeneratory*, *Stany nieustalone w maszynach elektrycznych*, *Teoria maszyn elektrycznych*. Były to wykłady autorskie, do których pisał podręczniki i skrypty drukowane w kilku wydaniach. Był promotorem 18 doktoratów. Zrecenzował ok. 70 rozpraw doktorskich i 20 habilitacyjnych. Wiele jego wychowanków pracuje w przemyśle, energetyce i gospodarce, zajmuje stanowiska profesorskie na uczelniach i w instytutach badawczych.

Pod Jego kierownictwem, wykonano wiele unikalnych prac dla wielu klientów spoza uczelni kiedy to Jego wiedza i doświadczenie były niezbędne. W Katedrze, a później Zakładzie Maszyn Elektrycznych PW wykonywano zarówno prace eksperckie jak i warsztatowe dla jednostek gospodarczych z całego kraju. Określano przyczyny awarii i naprawiano maszyny elektryczne i układy elektromaszynowe w przeróżnych zakładach:

od elektrowni, cukrowni i mleczarni, po szpitale, lotniska wojskowe i fabryki zbrojeniowe. Bardzo często, konieczne było konstruowanie nietypowego oprzyrządowania do przeprowadzenia remontów maszyn elektrycznych, jak np. ściągaczy, pras i grzałek, aby te maszyny rozłożyć naprawić i następnie złożyć.

Jako specjalista w dziedzinie turbogeneratorów i dużych maszyn elektrycznych, współpracował ściśle, w zakresie konstrukcji maszyn elektrycznych, z zakładami **DOLMEL** we Wrocławiu i z zakładami **KOMEL** w Katowicach. W zakresie eksploatacji turbogeneratorów, przez wiele lat, współpracował z wieloma elektrowniami. Był konsultantem prac badawczych w Instytucie Elektrotechniki (**IEL**) oraz organizatorem i długoletnim konsultantem Pracowni Turbogeneratorów w Instytucie Energetyki (**IEN**).

Uroczystość 40-lat Instytutu Elektrotechniki (IEL); od lewej profesorowie:
Jan Podoski, K. Kolbiński, Władysław Pełczewski, Władysław Latek, Tadeusz Śliwiński

W Stowarzyszeniu Elektryków Polskich (SEP) był: prezesem Oddziału Warszawskiego (OW) (1966-68), wiceprezesem Zarządu Głównego (1969-78), przewodniczącym Komisji Zagranicznej ZG SEP i przez wiele lat — przewodniczącym różnych Komisji w OW. W Konkursie "Mistrz Techniki", organizowanym rokrocznie przez OS NOT (Ośrodek Stołeczny Naczelnej Organizacji Technicznej) i "Życie Warszawy", przez wiele lat był przewodniczącym jury. Był również członkiem Głównej Komisji Nagród w NOT.

W roku 1984, za działalność stowarzyszeniową otrzymał godność Honorowego Członka SEP. W roku 1990 otrzymał godność Honorowego Członka PTETiS (Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej) za działalność naukową.

Otrzymał wiele odznaczeń państwowych i stowarzyszeniowych, m.in.: Krzyż Ofi-

cerski Orderu Polonia Restituta, Krzyże Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, **Medal Ampera** (od Stowarzyszenia Elektryków Francuskich, 1974).

JUBILEUSZ 50-LECIA SEP
Warszawa 5-7.VI.1969

Jubileusz 50-lecia SEP (1969); trzeci od lewej W. Latek, przemawia K. Kopecki

Senat Politechniki Rzeszowskiej wyróżnił prof. W. Latka medalem "*Zasłużony dla Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza*" (1986) za szczególny wkład w rozwój uczelni, a m.in. wypromowanie pięciu doktorów.

Medal Ampere'a

Medal Politechniki Rzeszowskiej

Profesor W. Latek, był inicjatorem cyklu konferencji naukowych pod nazwą Sympozjum Maszyn Elektrycznych (SME) organizowanych corocznie od 1965 r. Od początku SME, prof. W. Latek był przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego. Początkowo, symposium to było organizowane przez ośrodek warszawski, ale po piętnastu

latach przekształciło się w sympozjum ogólnopolskie, a następnie — w międzynarodowe. Nieprzerwanie, sympozjum SME spełnia ważną rolę integrującą środowisko pracowników nauki i przemysłu, jest źródłem wielu inicjatyw i opracowań w dziedzinie maszyn elektrycznych. LI (pięćdziesiąte pierwsze) SME międzynarodowe, zorganizowano w środowisku gdańskim (Gdańsk – Chmielno, 21-24 czerwca 2015). Ostatnie za Jego życia — XXVII SME — odbyło się w Sopocie we wrześniu 1991 r. ale złożony ciężką chorobą, nie uczestniczył w tej konferencji.

Prof. Władysław Latek w towarzystwie uczestników konferencji SME

Przez wiele lat był: członkiem Rad Naukowych Instytutu Elektrotechniki, Instytutu Energetyki i Instytutu Układów Elektromaszynowych Politechniki Wrocławskiej, oraz zakładów KOMEL w Katowicach, przewodniczącym Sekcji Maszyn Elektrycznych i Transformatorów w Komitecie Elektrotechniki PAN, członkiem Komitetu Nagród Państwowych, przewodniczącym Komisji Normalizacyjnej Maszyn Elektrycznych przy BOBRME (Branżowy Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Maszyn Elektrycznych) KOMEL oraz Komisji Normalizacyjnej Małych Maszyn Elektrycznych w IEL. Był członkiem SEP, IEEE i CIGRE.

Zmarł w Warszawie dnia 18 X 1991 r. i został pochowany na Warszawskich Powązkach Wojskowych w kwaterze [A2-VII 10]. Pamiętamy Profesora jako człowieka pogodnego, miłego i uczynnego.

Andrzej Marusak

Źródła

- [1] W. Latek, *Życiorys*, Warszawa 1989.
- [2] E. Koziej, W. Urbański, *Profesor Władysław Latek*. Informator PTETiS, nr 15, grudzień 2007.
- [3] Z. Grunwald (red.), *Zarys historii Wydziału Elektrycznego 1921-1981*. Materiały Sympozjum, XI 1981. WPW. Warszawa, 1983.
- [4] A. Kobosko, *Edward Kobosko (1906-1984)*, Warszawa 2004, na stronie internetowej <http://apw.ee.pw.edu.pl/tresc/sylw.htm> (dostęp w lutym 2016).
- [5] A. J. Marusak (red.), *"40-lat PTETiS" Biuletyn nr 5 (jubileuszowy)*. Wyd. Własne Warszawa 2001, ss. 199.

Doktorantami prof. W. Latka byli:

1. Stefan Piątek 1960, 2. Alfred Kiszko 1965, 3. Ryszard Matusiak 1965, 4. Jerzy Przybysz 1968, 5. Tadeusz Kaczmarek 1968, 6. Zdzisław Życki 1970, 7. Andrzej Bytnar 1971, 8. Leokadia Sobolewska 1971, 9. Włodzimierz Przyborowski 1974, 10. Ryszard Rut 1974, 11. Wiesław Partyka 1975, 12. Jerzy Kłopotowski 1976, 13. Witold Jasieniecki 1979, 14. Bronisław Mrugała 1980, 15. Jan Mróz 1983, 16. Wojciech Krajewski 1984, 17. Krzysztof Pyś 1985, 18. Jadwiga Płoszyńska 1989. Wiele z tych osób zostało profesorami.

Ważniejsze publikacje

1. Badanie maszyn elektrycznych prądu stałego. Warszawa PWN 1953.
2. Badanie maszyn elektrycznych prądu zmiennego. Warszawa PWN wyd. I 1952, wyd. II 1954.
3. Badanie maszyn elektrycznych w przemyśle. Warszawa WNT wyd. I 1964, wyd. II 1978, wyd. III 1987, wyd. IV 1997.
4. **Turbogeneratory**. Warszawa WNT 1973.
5. Zarys maszyn elektrycznych. Warszawa, WNT wyd. I 1974, wyd. II 1978.
8. Maszyny elektryczne, cz. 1 i 2. Warszawa, WPW, wyd. I 1978, wyd. II 1981.
9. Teoria maszyn elektrycznych. Warszawa, WNT wyd. I 1982, wyd. II 1987.

**Oddział Warszawski SEP
im. Kazimierza Szpołańskiego**

*Materiały zebrał, napisał i zredagował: Andrzej Marusak
Fotografie udostępnił Wojciech Urbański
Korekta: Piotr Marusak*

Warszawa, kwiecień 2016 r.

Nakład 200 egz.